

Tuwanuä, Poli iqu qänakni
2 Timoti
iquenqä äqäkqe
Yätamakqä kuknuä
hiñuiqänjä iquvi

Timoti iqu, Poli iquä wänuä anä imiñiyä iinqe. Iinjä etanji Poli iqu, suqä anguä iu qänaknä iquätñqä motquetñqä, tuwanuä tä äqiyätä, Timoti iquenyqä ävawqatqke. Timoti iqu iqueqä-kiuänqe, “Nyi wänuä tä imäkmqe, qäyunänjunä manä” kñuä indqänätä, hanuä mäwiqä itä, ga Jisasi Iquenyqä kuknuä angui awä tuätñqä wänuui, mäwquatämäuqä yätñqä, ätuätä äqäkqe. Iqu Goti Iqueqä kuknuä eeqänäñi qänaknä itä, ämaqe hanä-iqetä, täñjä-hunqetä, ique vqanqppqä qäyä etanquti, wänuä Goti Iqu ique äwikqe, yänjä äqänätä, imäquätñqänänyä.

Timoti iqu, ämaqä kñuä anguä maeqä iquauqä kukñui, qätä mäwiqä iquätñqä, ätuätä äqäkqe. Ämaqä iinjä iquauqä kuknuä iu qätä äwiätqänuwä iqua, quwqä hanä-pmeqe, qui imäknänqiyä. Inji, iquauqä kukñui qätä mäwiqä itä, Poli iqueqä suqenqä kñuä anguä indqänätä, qänaknä iquätñqe. Poli iqueqä suqe, quuvqä yänänäqñqä heqiyqetä, äwqä-qeiqi inqetä, huiziunqä kiinjä wiñqetä, itanqa hanä-iqä äki-äkitanjitä meqä iyi.

Poli iqu, tuwanuä tquenqä kuknuä ätkqenqä

¹ Nyi Poli, Goti Hanjuwä Iqueqä äwiñqä iuta, Kraisi Jisasi Iqu, Iqueqä kuknuä awä tuäkiqämqä änändowatkqä iqunji. Iqu, “Ämaqe, Kraisi Jisasi Iquesani, hänä hea ique-ique pmeqe ämepu pmetpnuwiqä” ätätä kuknuä guä ae ämäsäuekqenqä, nyi iinqä awä tqämqä änändowatkqe.

² Timoti, ñqä ymeqä enqä-panä etanğnä, sinyqä kiinjä änyinätñqä iquki, nyi tuwanuä tä sinyqä ävawqatqä. Goti Hanjuwä Apicutä, itanğa Jisasi Kraisi neqä Naqä Iqutä, Iquaqu nätmatqä änguänäñi hiñgi vqetä, qeqä-tmäkqetä, äwqä hanuä inqä pmeqetä ktapinyä.

Kuknuä änguä we-hunqä-täñi a qätätñqe

³ Nyi ñqä awäka hiñuiqänä imiñuwä-pa, Goti Hanjuwä Iqueä hiñuä iqinji, suqä quvqä hui maeqä änguä eämä, Iqueä wäñuä imäkätñqe. Nyi Iquenyqä tääqä hiunji heatqä ätätmängani, Timoti iqukiñqä kñuä ämetmä, Goti Hanjuwä Iqueni, sinyñqä ‘änguiqä’ ätuätñqe. ⁴ Si nyi kñuä äñqäkñiñqä kñuä ämetmängani, “Nyi iquesa yeeqä nyinätñqe, anğumñi, hiñui äkñga qunmniqätiyä?” kñuä indqänätñqe. ⁵ Si quuvqä naqä-qakuänä eqiyätqäñiñqä nyi kñuä yqänä indqänätqänä. Quuvqä naqä-qakuä iinj, tqä tai Loisisä, itanğa tqä tnai Yunisisä, imbaqi eqämiñiyä-panji, tängani si-pqe asä ii inä etanği, näqñqä ämenä.

⁶ Si quuvqä iinjä eqiyätqänä iunji, mäwquatämäuqä pa itnä, tiinjä imäkätñqä diñqä änyinği. Nätmatqä änguänänä, nyi

nyaqä hipa haqeqi kiyqanğa, Goti Hanjuwä Iqu äktapkqä ii, tä enqä-pa ekukua mäpäwiqä pa itä, hänaqä naqä sätñqänä anğumä ikinjäu. ⁷ Si maqnqäta? Goti Hanjuwä Iqu dnä änätapkqä ii, ne nätmatqä hñquenyqä zä iqänqä mänätapqä ikqe. Iqu yänänäqñqä inemäkätñqenqätä, suqä ämaqenqä kiñä äwiñqä iqu ämetuñqenqätä, itanğa neqä-neuä suqä quvqä mändi äkittqiyätänä pmetatuñqenqä, dnä ii änätapkqe. ⁸ Inä-qae si womba itnä, ämaqä duñi, neqä Naqä Jisasi Iquenyqä awä motquä miqä pa, awä ätuätinä, itanğa nyi Iqueqä wäunuä iuta guä pmetanğqenqä womba isi, oee. Si Goti Hanjuwä Iqueqä yänänäqñqä iuta ätqäunä, kukñuä äñguä we-huñqä-tänñi, awä ätätinä, hanä-ique nyitä anä ämequa. ⁹ Iqu ne anğı häñä inequmuatätä, Iqueqä ämaqä etatuñqenqä tääqä änatkqe. Inä di, Iqu ne suqä äñguänänä di imäkätqätanğquä iuta minemäkqä ikqe. Oee. Iqueqä äwiñqä dutanñi, Iqu nenyqä äwinyätä äñgui hiñginä inemäkkqe. Iqu nätmatqä eeqänänñi mimäkqänğa, Kraisi Jisasi Iqu äquvepätä, anğı änyä-hänä inemäkäninğenqä, kñuä ganä iwäsäuekqe. ¹⁰ Täñganñi Kraisi Jisasi Hänä Inequmuatqä Iqu ätimäukqetänñi, Goti Hanjuwä Iqueä äwiñqä-pqe ätnänä iqi inä ätimäuqi. Äpäkonqä iqueä yänänäqñqe, Kraisi Jisasi Iqu mändi äkittqiyätä, ämaqe, qu häñä hea ique-ique pmeqä mapnuwänğenqä, kukñuä äñguä we-huñqä iquesanñi, näqnqä ae äwikqe.

¹¹ Itanğa kukñuä äñguä we-huñqä-tänä

iqeuŋqe, Goti Hanjuwä Iqu nyi, Iqueqä wäunüä-wiyqä-qunä eämä, Iqueqä kuknuä awä ätätmä, näqŋqä-vqä-qunä emqä ätenjikqe. ¹² Itanŋi hanjä-iqä eeqänäŋi, nyi ämetqänä. I ämetminqä, nyi womba miqä pa itqänä. Nyi womba miqä pemä itŋqe, ii Ämaqä nyi näqŋqä emä, Iquenyqä quuvqä eqiyätmä iutayi. Iquenyqe, nyi näqŋqä naqä-qakuänä tiinä enä. Iqu nyinqe, 'Nyaqä wäunui, iqu äŋguä minqiyä' kŋuä äme, nyaqä hipa iqi ekqä iuŋi, Iqu Kiqä-kiuä hea yäpakänŋanqä äŋguänä inä ämitŋqe, qui mimäkŋqä yänä.

¹³ Timoti iquki, nyi kuknuä eeqänänä äktätŋqä iuŋi, ävquatämäutnä, hänaqä huiu-mända mäwqä pa, a yänänäqŋqä qätätŋqe. Kuknui, hänä tamqänänä hmanji. Naqä-qakuä, Goti Hanjuwä Iquenyqä ätnä. Inji, quuvqä heqiyqetä, itanŋa suqä ämaqeunqä äwinqetä, Kraisi Jisasi Iqu änätapkqä iuŋi, ii-pqe si a yänänäqŋqä qätätŋqe. ¹⁴ Goti Hanjuwä Iqu, kuknuä äŋguä iqueni, "Iqu äminqiyä" kŋuä vqanŋi, saqä hipa iqi ekqe, si äŋguänä miqätŋqe. Si äŋguä ämitqänä, Dŋä Äŋguänänä, neyaqä yäpä imä äpmeŋqä Iqu, yätamäkqä kiyquänä.

¹⁵ Si näqŋqe, ämaqä, qua Eesiya iu pmeqä iutanä hŋqua, eeqäpnä tuwä änmäuqanŋa, Pikelusi iqutä, Hemokenesi iqutä, iquaqu inä änmäukiyi.

¹⁶ Onesipolusi imbquatä, ämaqä imbquauä anä iu anä äpmeŋuwä iquaunŋi, Naqä Iqu qeqä imänqeuta äŋguä iwimäkätŋqenqä, nyi tääqä ätuätqänä. Nyi guä pmetanŋqenqe,

iqu womba miqä itä, nyiñi, yeeqä aanä kuapänä inyimäkätqätanqenqä, nyi tääqe iuta ätuätqänä. ¹⁷ Iqu Romä ätimäuqe, nyiñqä qävqä ikiqänjaqänäqe, hñga ämänqumuakqe. ¹⁸ Naqä Iqu, hea yäpakänqani, iqueni, Iqueqä qeqä imänqeuta äñguä iwimäkäniqä diñqä tääqä i ätuätqänä. Iquenqe, si näqñqä äñguänänä äyä eänä. Iqu anä-himqä Epäsäsi du äpmeqänqani, huiñqä-huiñqä yätamakqä nyiyqä-qu äpmamiñqe.

2

Hañä-iqä qäyä ämetnä, wäunui yänänäqñqä imäkqenqä

¹ Timoti ñqä ymeqä iquki, si Kraisi Jisasi Iqutä ämuänätinä, Goti Iqueqä qeqä imänqeuta hiñgi ämakqueu, aanä yänänäqñqänänä tqäutañgnä. ² Itanqa si nyi ämaqä kuapänänä iuqä hiñuä iqisanñi kukñuä awä tuätqätanqä qätä änyiyätqänñi, ii si ämaqä quuvqä äwiyänä iquau-mända awä tquätñqe. Iwä iqua ämepu, ämaqä huizi du-mända, awä inä tquäpñqä.

³ Si Kraisi Jisasi Iqueqä mäkä yänänäqñqä iqä enqä-panä-quki eänñi, si-pqe hanä-iqe, qäyä kimeqanquti, wäunüä yänänäqñqä iqätñqe. ⁴ Ämaqä wäunui, mäkä-iqä iu imitätqä hñqu, iqueqä wäunüä iu äväma, huizi iqua imäkätqätanquwä iu, anä miqä yänä. Iqu iqueqä ämiqä ique, yeeqä iwimäkätñqe, wäunui iqueqä itäqä iunä iquänä. ⁵ Itanñi, ämaqä hñqu, hanä qanä tnänä uwqä iunñi, hanä iqueqä suqä iu qänaknä miqä iqäqe, qu nätmätqä

ämaqä hinqiqä timäuqanqä iquenyqä epqe, iqu mämeqä yänä. ⁶ Ämaqä hñqu, enyqä miqä wäunüä itä, ymisañä äqutätä ämimitätqe, ämaqä huizi duqe änyä qäyä etanqi, iquee ganä yäüä iqanqa ämetä anqänä. ⁷ Iinjqä, nyi si kukñuä tä äktqäqä iquauni, mävuqatämäuqä kñuä yqänä metanqnä. Inji Naqä Iqu, kñuä iqä anqñuä huisä, kiqä quatitä, inä ktapqñänä.

⁸ Si kñuä maeqänä hinqi mitqäqä pa, kñui Jisasi Kraisi Iquenyqä äpakänä metanqnä. Iqu Dewiti iquesañä Ique, Iqu äpäkonätä anqi änyä-hänä äyä ekqe. Nyi kukñuä anqñuä we-hunqä-täñi awä ätätmanganqi, “Iqu iinjqä-iinjqä” ae äyä ätätñqe. ⁹ I qeñqe, qu ämaqä quvqä iqanquwä iquau itqueqänäñi, nyi hanjä-iqä ändapäpu, guä äpmuatenjiyätqänä. Inäqe qu Goti Hanjuwä Iqueä kukñui, guä makiqiyäueqä ipnä. ¹⁰ Nyi kukñuä iquesa yänänäqñqä ätqäümä, hanjä-iqä eeqäpnäñi ämetänqe, qokä-apäkä Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä hitpnuwänqänä, Kiqä-kiuä atäunüä ae ätekqä iquau yätamäkqänqä ämetqänä. Qu anqumä änyä-hänä eepu, hanjä hea ique-ique pmeqe, Kraisi Jisasi Iquesa inä ämepu, anqñuäñä pmeqäpnqä kñuä nyiyqanqi iutayi.

11-13 Kukñuä tiinjqä tä, aanjä naqä-qakuänäñi.

Äyä, ne Iqutä anä äpäkonatque, ne Iqutä hänä äpakä inä pmetaniqueqä.

Äyä, ne yänänäqñqä ätqäuanä, hanjä-iqä eeqänäñi ämamitatque, ne Iqutä ämiqä anä inä pmeniqueqä.

Äyä, ne, “Ne Jisasi Iqueqä-qune hmanjqä”

tqanquatque, Iqu-pqe nenyqä, “Iqua Nyaqä hmanjqä” täniqeqä.

Äyä, ne ätatqu-pa mimäkqä qäyä itanqqä-qe, Iqu Iqueqä ätätqä-pa imäkquäniqeqä. Iqu ätkqä iunji mälvquatämäuqä, knui yqänä metäniqeqä.

Goti Hanjuwä Iqu tqä wäunjuinqä yeeqä yätñqe, yänä qänqtñqe

¹⁴ Qu nyi kukñuä tätqätanqqä iunji, mälvquatämäuqä danä, knuä yqänä indqänätñqänä tuätäqisqä iqätñqe. Qu kukñuinqä mäkä maqäyäuñqä-pa iqäpñqänä, si Goti Hanjuwä Iqueä hiñuä iqini, manjä tquanñä. Qu iinjqä mäkä äqiyäunätqäñuwi, squä mapñqe? Nätmatqä hñqu mämeqä ipnä, ämaqä qätä äwipqä iunä qui imäkqä eä. ¹⁵ Goti Hanjuwä Iqu hiñuä äkqänätä, tqä wäunjuinqä yeeqä yätñqe, si wäunui yänänäqñqä iqätñqe. Iinñqe, si wäunjuä imäktqänä iunqe, womba miqä itnä, kukñuä naqä-qakuinqä zä maeqä, awä jänänä tquätñqe. ¹⁶ Ämaqe kukñuä quvqe nätmätqä hñqu tämapñqänä ätäpu, Goti Hanjuwä Iqu mäwinyätanqqeu ätquwi, si wa äunä, tqäqi tqäutanñä. Kukñuä iinji, ämaqä qui imäkqanñi, qu Goti Hanjuwä Iqu-tänä qäqiqi mäpmeqä, Iqueni äväma, kinä nänji upnä. ¹⁷ Kukñuä quvqä iinji, mätääqä ämaqä hñquesanñi, hñque-mända maqänä ätkamäuqä-panä asä iinji. Ämaqä kukñuä quvqä i mñqe, Himeneasi igutä, Piletusi igutä, iquaquivi. ¹⁸ Ämaqä iquaqu, “Goti Hanjuwä Iqu ne ae änevauqumuatkqä-qae, anñumñi iinji mimäkqä

yäniqeçä” ätäsiyänğanä qänğanä, kuknuä naqä-qakuä iunji ävquatämäusinyä, ämaqä quuvqä heqiyqä huizi dunji, qui imäkkiyi.

¹⁹ Inäçe Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä ämaçe, äpakä pmetpñqenqä anjä-siyandqä enqä-pa, yänänäñqä ae äqutekqä yqänä ätqäuä. Siyandqä iunji, Iqu tuwanui tiinjä äqäkçe.

“Naqä Iqu, Iqueqä qokä-apäkä iunçe, Iqu Iqueqä-kiuä näqñqä eänä” itaŋga,

“Ämaçe, ‘Ne Naqä Iqueqä ämaqä eänunä’ ätätqänuwı, qu suqä ququvqä dunji, tuwä wıyqänqäuä” ätätä äqäkçe.

²⁰ Anjä naqänänjä iunji, hevqä häkä huitañä-huitañi witänä. Itaŋga hui hikä golqätä, sil-patä, imäkñçe witänä. Itaŋga zä-mñjä qñqetä, quacetä imäkñqä-pçe witänä. Nätmatqä iinjı, hui äñguänänjä eä, hiunji naqä-ganä meqänqä witänä. Itaŋga hui äñguänänjä ma, hiunji hiññqänğa meqänqä witänä. ²¹ Inqçe, kuknuä quati tiinjı. Ämaqä hñqu suqä quvqä dunji, tuwä äwıyätä, ikikinyänjä äpmeñqä iqu, nätmatqä hiunji naqä-gañqä ii äwiñqä-pañä iinjı. Iqu Naqä Iqueä wäunüä iunä itä, wäunüä iunji äñguä iqä-qu eä, itaŋga wäunüä huizi, Naqä Iqu Iqueqä hipa iu hiqanğutçe, inä iquätñqänä, näwi imäknä pmetänä.

²² Timoti iquki, hikñä-hitqä iqua suqä quvqä imäkqänqänänjä itqätanğä äqunäñi, si-mända tä enqä-pa kmänyämäñqä, wa äunänğa pmetanğnä. Ämaqä aanjä jänänänğuki, quuvqä naqä-qakuä heqiyquki, suqä ämaqenqä kiñqä iqu meqä-quki, itaŋga suqä äwqä hanüä

inqe meqä-quki hisnqe, yänä qänqanğnä.*
 Sitä anänji, ämaqä quwqä qeqä-quuvqä yäpä
 imni, ängüänänjä imbu, Naqä Iquenyqä tääqä
 ätätqänğuwä iquatä iqäpnqe. ²³ Ämaqä,
 nätmätqä hnjuahnjuağqä näqñqä maeqä,
 qämä-qämä ipu, kukñuä quvqä tqanğuwä
 iquaunji, qätä mäwiyqä eänänä, päkäpäkä
 iqätñqe. Si näqñqe, ii ätäpiyä dutanı, äkasuwä
 tmbnä. ²⁴ Naqä Iqueqä wäunğüä-wiyqä hñqu,
 ämaqä eeqänänjä iquatä, äkasuwä matñqä
 iquänä. Oee. Iqu qunğä äwqä tnänjä maqänä
 mimäkqä itä, ängüä iwimäkätä, näqñqä
 vquänä. ²⁵ Ämaqä kukñuä dunji qätä mäwiyqä
 ipu, wäunğui mändi kittqiyqanğppqä iquaunji,
 iqu qutä wäunğüä qeiqinyä itä, quwqä suqä
 jänänänji hma etanğqenğqä näqñqä vquänä.
 Iqu iinjä imäkqanğutqe, Goti Hanjuwä Iqu
 yätamäkqä vqanğuti, qu quwqä suqä quvqenğqä
 womba ipu, kñuä äkunmäknäpu, kukñuä
 naqä-qakuiuqä qakuinğqä näqñqä mapñqäpi, ä
 mämeqä ipñqäpiyä? ²⁶ Ämaqä tqua, qu Setänä,
 Goti Hanjuwä Iqutä mäkä-hunğqä iqueä guä du
 äupu, iqueä äwinğqä dunä imäkätqänğuwä-qae,
 qu kukñui meqanğppqe, kñuä jänänänji äwimetä,
 anğumñi iqueä guä dunji mauqä yänä.

3

Suqä quvqä, hea yäpakänğa timäuniqenğä

¹ Iinjä-qae, si näqñqä tiinjä esñqe. Hea yäpakä
 hiätñqänğanı, hanjä-iqä aañä quvqä huitañä-
 huitañä di timäunige. ² İi suqä tiinjä iutayi.

* 2:22 1 Timoti 6:11

Ämaqe, quwqä-quwänqänä äwinyätä, mbqä kuapä mapnqä äwinyätä, quwqä yoqenä haqeu ämaenäpu, ämaqä mänqe, 'quwqä-quaeqä' ätäpu, quwqä kunaqä-kunujuauä kuknui, qätä mäwiyqä hngisanä ipu, änguä iwimäkqä duni, 'änguiqä' mätquä ipu, itanga Goti Hanjuwä Iqueni tuwä wiyqäpnä. ³ Qu ämaqä huizi dunqä huäqä maumäkqä ipu, iwäsäumämbiyänggani 'oänä' ätnäpu guä mämaqnqä ipu, ämaqä huiunqä kuknuä quvqä ätäpu, knuä ganä mämeqä äwqä äwivauqanqä iqinyä hämänänä imäkäpu, qui näwenyä iwimäkäpu, itanga nätmätqä eeqänänä änguä isuaunqe, mäwinqä iquänä. ⁴ Itanga qu quwqä näueqä iquaunqe, täkqä ämaepu, suqeu miwäsäuqä quvqä maqänä imäkäpu, 'Huiziu ämawqätäunünä' knuä indqänäpu, nätmätqä qua iutanji yeeqä iwimäkqanqenqä knui inqänä ämapu, Goti Hanjuwä Iquenyqe mäwinqä iquänä. ⁵ Iqua quvqä iqinjaqämbiyi, änguä-quanä imäkmbu äwäpu, Goti Iqueä yoqe haqä maeqäpnqä ipiyä-qe, Iqueqä yänänäqenqe, wänqä qäpu maeqä-quai. Inä-qae, si iquatäni, anä mäpmeqä, tqäqi pmetanänä.

⁶ Ämaqä iutanä hnqua, apäkä knuä iqä ängui maeqä iuauä anju äpeyäpu, kuknuä quanji, änguä enqä-pa ätäpu, iuauqä knui qui imäkätqänä. Apäkä iua, iuauqä knuä imni, knui suqä quvqä huitanä-huitanä imäkqäpnqenqänä ämapu imäkqänjaqämbiyi, buayä hikä enqä-pa ättqämbu äpmapu, hanä-iqä naqänänä ämetqänä. ⁷ Iua hea ique-iqueni, näqenqä mapnqänä, kuknuä huitanä-huitanä qätä

äwiyäpiyä-qe, Goti Hanjuwä Iqueä kukñuä naqä-qakuinqe, näqñqä äñguänäñi mämeqä itqäñä. ⁸ Ämaqä suqä e imäkätqäñuwä iqua, Janesi iqutä, Jambresi iqutä,* Mosisi iqueä wäunuiñqä enyqä imäkäsinyä, mändi äkittqäuminijä-pani, Goti Hanjuwä Iqueä kukñuä naqä-qakuinqe, asä ii imäkätqäñuwi. Itanga quwqä kñuä indqäñqä imñi, kñui suqä quvqä dinä imäkqäpñqänä äwinyä. Quwqä quuvqä heqiyqe, jänänänä maeqä enqe, qu äñguänäñi matimäuqä ipnä. ⁹ Qu kukñuä naqä-qakui kittqiyänä-tpu itqätanguwä-qe, quwqä wäunüä quvqä iñi, naqänänä matimäuqä yänä. Ämaqe, iquauqä suqe aanä qämä-qämä inqä naqänänä etangi qumbnuwi. Ii ämaqä hiñuiqänä iqua, Janesi iqueqätä, Jambresi iqueqätä, suqe, aanä qämä-qämä inqä äqunminuwä-payi.

Goti Iquenyqä näqñqä ämakñi, a yänänäqñqä qätqenqä

¹⁰ Iiñä etangqä-qe, si hiñuä äñqänminijñqe, näqñqä tiñi ae äyä eäñnä. Nyi qokä-apäkä du näqñqä ävätnqenqätä, suqä äñguä nyi imäkätñqenqätä, qañä äänä äwätñqenqätä, quuvqä äänä eqiyätñqenqätä, hañä-iqä qäyä ämetmä, äwqä hañuä änymä äpmeñqenqätä, ämaqenqä kiñä änyinätñqenqätä, hañä-iqä ämetmä-qe, wäunui mäwquatämäuqä itñqenqätäñi näqñqä eäñnä. ¹¹ Itanga nyi Andiyokä, Aikoniyamä itanga Listiya du pmetanga, ämaqe, suqä quvqä inyimäkäpu,

* 3:8 Ängumä Itmakqä 7:11

tänjä-hunqä ändapminjuwinqe, eeqänänji si näqñqä ae äyä eänjä. Nyi hanjä-iqä iuta hma emqä etanqçä-qe, Naqä Iqu yätamakqä änyiyätä, hänjä inyimäkäqumuatekqe. ¹² Aanjä naqä-qakuänänji. Ämaqä, Kraisi Jisasi Iqueä epu, suqä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä dunä imäkqäpñqänä winyätanqçä eeqänänjä iquauñi, qu quvqä itqueqäpnuwi. ¹³ Itançi ämaqä quvqä iqä iquatä, itanğa ämaqä “Nyi iinjä-iinjunqä” quanğä-tqä iqua-pqe, iquauqä suqä quvqe wänqäpu äwämitätqe, aanjä quvqä di winiqe. Iqua ämaeqä knuä indqänqe, hinçi-mända guä enqä-pa eyqiyäma äumipqe, iquauä-pqe asä e inä wäniqe. ¹⁴ Inäqe si kukñuä tä qeñqä näqñqä ämetnä, quuvqä yänänäqñqä ae eqiyätqänjä iunji, enyqä itnä mäwquatämäuqä pa. Ne ämaqä näqñqä äktapqa äpätunquä iqunenqä näqñqä änguanänjä eänji, kukñuä iunji mäwquatämäuqä pa. ¹⁵ Itanğa, Goti Hanjuwä Iqueä bukä du äqänänqä iunqe, si ymeqä wänqänğa näqñqä ämakñinqä-pqe, näqñqä inä eänjä. Inji kukñuä e ätnänqä iunji, si näqñqä änguanänji ämetnä, Kraisi Jisasi Iquenyqä quuvqä naqä-qakuä eqämittqe, Goti Hanjuwä Iqu anğumä ikitmetä hänjä ikiqumuatäniqe. ¹⁶ Kukñuä eeqänänjä Goti Hanjuwä Iqueqä bukä du äqänänqe, Goti Iqu knuä äme, Iqueqä yunui tuwanuä ii äqäkuwä iquau äwquatkqe. Itanğa Iqueqä kukñuä iinj, ne qokä-apäkä iqunenji, Iqueqä naqä-qakuinqä näqñqä nätapquänä. Neqä knuitä, suqetä, jänä mäwiqä enqä dunji, ätnänqäqi ämaitä, jänä inemäkquänä. Itanğa Goti

Hanjuwä Iqueä hiñuä iqini, suqä jänänäñinä imäkquatunqenqä näqñqä inä nätapquänä. ¹⁷ Inji ne Goti Iqueqä wäunüä imäqä iqune, Iqu iinjä inemäkätñqe, ne wäunüä äñguä äki-äkitañi eeqänäñä imäkatunquä, näwenyä inemäkänä.

4

Kukñuä äñguä we-huñqä-täñi awä tqätñqe

¹ Goti Hanjuwä Iqueä hiñuä iqisä, itanga Kraisi Jisasi Iqueä hiñuä iqisäñi, nyi mañä yänänäqñqä äktqä. Itanga Jisasi, ämaqä ae äpäkonätqäñuwä iquautä, hññä äpmeñuwä iquautä, iwäsäuniqä Iqu añgi äpätä, nätmätqä eeqänäñi hea ique-ique miniqä etañgi, nyi mañä yänänäqñqä ii, tiññqä äktqä. ² Kukñuä äñguä we-huñqä-täñi awä tqätñqe. Ämaqä iqua qätä äkiyäpu ämapñqäpiyä, ä mämeqä ipñqäpiyä-qe qäyä etañgi, si awä tqätñqe, näwi imäkñnä pmetañgnä. Quwqä kñuitä, suqetä, jänä mäwiqä inqä duñi, jänä iwimäkñqe, ätnäñäqi ämaitnä, äkasuwä tquanñgnä. Suqä Goti Iqu äwinyäñqä dunä imäkqäpñqänä yänänäqñqä iwimäkqañgnä. Si e imäkätñäñgani, qunqä äwqä tnäñä maqänä mimäkqä pa itnä, qeiqinyä tquanñgnä. ³ Ii imäkqätñqä äktqe, nyi tiññä timäwäniqä duta äktqä. Qänakndañi ämaqe, qu kukñuä naqä-qakuñqä näqñqä vätqätanñuwä iquauni, qätä mäwiqä danä iqäpñuwi, oee. Qu, “Ne kukñuä huitañä-huitañä tqanñuwä di qätä äpakä äwiyquanä” kñuä ämepu, ämaqä kuapänä itmepu, iquauä kukñui qätä wiyqäpñqänä äwqäqämepñuwi. ⁴ Qu kukñuä

naqä-qakuä ätnänqä iuñi, qätä mäwiyqä danä, tuwä äwiyäpu, qäte, aeqä kukñuä huitañä-huitañä iu-mända wiyqäpnuwi. ⁵ Inäqe si hea ique-iquenä di, kñuä änguänänänänä indqännä pmetanğnä. Täñä-huñqä hanä-iqä ämetqäñi, meqanğnä. Wäuñuä kukñuä änguä we-huñqä-täñi, awä-tqä eänä imäkätqänä iuñi, imäkqanğnä. Itanğa wäuñuä huizi, Goti Hanjuwä Iqu äktapätñqä ii-pqe, ii si mäwquatämäuqä, eeqäpnä imäkqätñqe.

⁶ Nyinyqe si näqñqe, nyi hänä mäpmeqänänä imänä, wainqä-eqä Goti Hanjuwä Iquenyqä hiqäva yäpakä imäkpnğänä equatimäutqänuwä-pani, nyaqä häñeqe, iinä päwinä. Itanğa nyi ñqä anä näweqämqä umqenqä, kinä näñi mäwiqä iqi, qäqiqi etanği ätqä. ⁷ Nyi Goti Iqueä wäuñuinğä mäkä yänänäqñqä iqa äquvepätñqä-qae, tänganñi nyi wäuñuä iuñi äpakä mimäkqänänäñi, nyi kiqä hiqñqä iuñi ae ätimäuqä. Hiqñqä iu timäumqe, Goti Hanjuwä Iquenyqä quuvqä yänänäqñqä eqäka äquvepätñqe. ⁸ Tänganñi nätmätqä, ämaqä hiñuiqä timäuqanğqä iquenyqä äwiñqä iuñi, nyi ämamqänä näwinyä äwi. Naqä Iqu, ämaqe qä suqenqä Jänänänä Iwäsäuqä-qu etanği, hea iwäsäuqänğanñi, Iqu nätmätqä iinñi nyi ändapätä, “Ämaqä jänänänükuyqä” däniqe. Nätmätqä iinñi, Iqu nyinä mändapqä yäniqe, oee. Ämaqä, Iqu ätnänäqi timäuniqenğä äwinyätä, hiñuä äqämbu pmamitpğä iquaunñi, Iqu inä väniqe.

Poli iqu, Timoti iquenñi, “Maqänä nyimayä”

ätukqenqä

⁹ Si nyi hinuä maqänä manqändnqä yamwiqä i. ¹⁰ “Maqänä biyä” ätqe, tiinjä etanji ätqä. Ämaqä hui nyitä anä mäpmeqä enu. Demasi iqu nätmätqä qua täutaninjä kuapänä winyätqätanji, anä-himqä naqä Tesälonaikanqä änyivämakqe. Itanğa Klesensi iqu qua Galesiya iunqä änyivämeqanğa, Talusi iqu qua Dalmesiyanjä änyivämakqe. ¹¹ Nyitä täqi anäni, Lukä iqutä, yeqä yeuänä äpmenue. Si Makä ique itmetnä, qäquauñgui anä quvepinyä. Iqu wäunuänqä enyqä miqä itä, nyi yätamakqä nyiyquänä. ¹² Tikikusi iqueni, nyi Epäsäsi iunqä ae ändowatkqe. ¹³ Si äquvepätñanğanı, nyaqä gquä quäuqä, anä-himqä Troasi du, Kapusi iqueqä anä iu äquväteqa äpkqe ämetnä, itanğa tuwanuä, yaqueqä huiwä du qnqä iquatä, bukä huizi iqua-pqe qäsä änma quvepu.

¹⁴ Ämaqä ainqä imäkätñqä iqu, iqueqä yoqe Aleksandä ique, iqu nyini, aanä ququvqä indquaminñqe. E indquaminñenqe, qänakndanı Naqä Iqu kima väniqe. ¹⁵ Iqu neyaqä kuknuä duñi, äkittqämätä iminqä-qae, si-pqe ämaqä iqueni wimasi.

¹⁶ Änyä haqanğa nyi kuknuä jänä imäkqä iqueä hinuä iqi ätqäumä kuknuä tqanğanı, ämaqä hnqu nyi yätamakqä änyiyätä, kuknuä hui kima tuätñqe, nyaqä tuwä iqi matqäuqä ikqe. Oee, qu eeqäpnä zä änyivämakewi. Qu e indquakuwinñqe, Goti Hanjuwä Iqu kima mäwqä yätñqe, nyi Iquenyqä tääqä ätätqänä.

¹⁷ Inäqce Naqä Iqu Kiqä-kiuä nyitä anä ätqäua, nyi yänänäqñqä inyimäkkqe. Iqu e inyimäqqa, nyi kukñuä änguä we-huñqä-täñi, awä qäyunä tquanga, itaŋga ämaqä Israitqä qäyä etañgi huizi iqi ätqäuminuwä iqua, qu eeqäpnä qätä äwikuwi. Inji Goti Hanjuwä Iqu nyiñi, laiyonqä iqueqä mañä iuta änuwetäutä häñä inqumuatkqe. ¹⁸ Itaŋga Naqä Iqu ämaqe, qu quvqä huitañä-huitañä indquenätpu iqanguwängaŋi, Iqu mäñdi äkittqiyätä angumä häñä inqumuatätä, Iqueqä aña Kiqä-kiuänä miqä yätuñqä, änguänä ändma yäniqe. Iniñqce, ne Naqä Iqueä yoqe hea ique-iqenji, haqä mamäuquatuñquänänji. Ii naqä-qakuä eä, qäyä äpmetänä.

¹⁹ Timoti iquki, nyi “Henyqä hui mimäuqä inänä” tä ätqäqce, ämetnä, Presilai, Akuila iyaquisä, ga Onesipolusi imbquauä aña iu anä äpmeñuwä iquautä wi. ²⁰ Erastusi iqu, aña-himqä Korinä iu mävämeqä, yqänä äpme. Itaŋga Tropimusi iqu, täñä-yaqä meqanji, nyi iquenji, aña-himqä Miletusi iu ävämakqe. ²¹ Si täqinyqce, yuñuä yänänäqñqänä äqunätä, iiqä tqänqä, maqänä quveptñqänä yamwiqä i. Yupulusi ique, Pundensi ique, Linusi ique, Klotiyae, itaŋga quuvqä heqiyqä huizi iqua-pqe, “Ne sinyqä hui mimäuqä inunä” äktqä.

²² Naqä Iqu, tqä quuvqä imä äpmetänä. Iqu Iqueqä qeqä imänqceuta hiñgi etapquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac